

Uitvoering Gebiedsplan Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland ZWD najaar 2022

1. Inleiding

Voor u ligt inmiddels de vierde voortgangsrapportage van het IBP Vitaal Platteland Zuidwestelijke Delta. De opbouw is gelijk gebleven aan de eerdere rapportages. Daarbij herhalen we, indien nodig, zaken die eerder gemeld zijn zodat deze voortgangsrapportage zelfstandig leesbaar is.

In juli 2018 hebben het Rijk (minister LNV), het IPO, Unie van Waterschappen en de VNG afspraken gemaakt om onderwerpen in het landelijk gebied gezamenlijk op te pakken in het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP-VP). De Zuidwestelijke Delta is één van de 15 gebieden. In het najaar van 2020 is het Gebiedsplan voor het IBP-VP vastgesteld en heeft LNV de subsidiemiddelen (€ 4,4 miljoen) naar kassier Provincie Zuid-Holland overgemaakt. U heeft in uw vergadering van 24 september 2020 de rol van bestuurlijke stuurgroep op u genomen. De drie provincies, waterschap Scheldestromen en gemeente Schouwen-Duiveland hebben de samenwerkingsovereenkomst voor het programma ondertekend. De uitvoering van het Gebiedsplan is in het najaar van 2020 gestart en het programma loopt tot en met 2024.

2. Programmabrede activiteiten

Interbestuurlijke samenwerking

Interbestuurlijk samenwerken vraagt om over de eigen schaduw heen te stappen en je te verplaatsen in de ander en samen naar oplossingen te zoeken. De deelnemers in het IBP ervaren dat als één overheid grenzeloos samenwerken veel kan opleveren, maar dat dit ook niet altijd vanzelfsprekend en makkelijk verloopt. Binnen het programma kunnen de partners elkaar goed vinden en hebben we de ambitie om van elkaar te leren. Drie initiatieven helpen ons daarbij: het FLOW-traject, de Governance coalitie en de lerende evaluatie van broedplaats Zoet Water Schouwen-Duiveland.

FLOW

Het Programmateam is een traject in gegaan om expliciet aandacht te geven aan de samenwerking, deze al doende te ontwikkelen en te evalueren (lerende evaluatie). Hierbij maken we gebruik van het team FLOW (faciliteren leren opgabegericht werken) dat Provincie Zuid-Holland ter beschikking heeft gesteld. Het traject bestaat uit ongeveer 5-6 bijeenkomsten verspreid over de jaren. De eerste werksessie vond 4 november 2021 plaats in Fort Sabina. Daar hebben we elkaar – na een digitale periode - beter leren kennen en gesproken over de successen tot dan toe en de uitdagingen die ervaren zijn. Op 31 maart 2022 heeft de tweede bijeenkomst plaatsgevonden. Hierbij hebben we de visie op het gebied gedeeld en aanknopingspunten voor het versterken van de samenwerking gezocht. Ook hebben we geconcludeerd dat het leren vooral over het proces van samenwerken moet gaan. Een case bespreken om tot een inhoudelijke oplossing te komen, die door anderen moeten worden opgepakt, geeft niet voldoende meerwaarde. Het gaat om wie wat kan doen om een situatie toekomst bestendig te verbeteren. Dit hebben we in de derde sessie op 4 oktober 2022 opgepakt. Aan de hand van casuïstiek hebben we elkaars rollen en belangen verkend om zo het proces van

samenwerken te versterken. Vanuit onze organisaties en posities hebben wij de gewenste situatie beschreven en benoemd wat wij zelf kunnen doen om een eerste stap in die richting te zetten. Het lerend evalueren wordt in 2023 verdiept.

Governance coalitie

De interbestuurlijke samenwerking wordt verder versterkt met de Governance Coalitie, een leerplatform van de broedplaatsen. Bestuurlijke partners leren hier samen over de aanpassingen in beleid en regelgeving die nodig zijn om een transitie naar een klimaatbestendig vitaal platteland mogelijk te maken. Dit traject wordt begeleid door GovernEUR. In de Oogstbijeekomst op 11 februari 2022 heeft u met dit initiatief kennisgemaakt in de presentatie van Jitske van Poperingen. Op 18 oktober 2022 heeft de tweede bijeenkomst plaats gevonden. De resultaten daarvan worden in de volgende voortgangsrapportage meegenomen.

Lessen van anderhalf jaar broedplaats zoet water Schouwen-Duiveland

Sinds het najaar van 2020 zijn binnen de broedplaats zoet water Schouwen-Duiveland verschillende projecten en trajecten gestart om het zoetwatersysteem van Schouwen-Duiveland te optimaliseren en innoveren voor landbouw en natuur. Om de lessen van het eerste anderhalf jaar broedplaats al in het lopende proces te kunnen toepassen, voerde GovernEUR voor de Taskforce Governance van de broedplaats Zoet Water een 'lerende evaluatie' uit. Dat betekent dat met alle betrokken partijen in de broedplaats is doorgenomen hoe het gaat en hoe het beter kan. Daarvoor zijn 12 gesprekken gevoerd waarbij overheden, landbouw- en kennispartijen aan het woord kwamen.

De belangrijkste uitkomsten van de lerende evaluatie:

- De eerste resultaten wat betreft netwerk, kennisontwikkeling en commitment worden zichtbaar. De samenwerking is volgens betrokkenen heel goed, en leidt tot nieuwe inzichten en nieuwe of verbeterde relaties (kennis en kennissen).
- De kracht van de aanpak is dat gezamenlijk, heel lokaal, en vanuit het fysieke systeem zoetwateroplossingen worden ontwikkeld. Deze afbakening van wat we onderzoeken is krachtig. Het is belangrijk nu ook gesprekken over de middellange termijn en toekomst te gaan voeren met het oog op het NPLG.

<https://www.livinglabschouwen-duiveland.nl/nieuws/lessen-van-anderhalf-jaar-broedplaats-zoet-water-schouwen-duiveland>

Bijeenkomsten

Kennisconferentie ZWD

Op 30 juni 2022 hebben we opnieuw een workshop geven over volhoudbare landbouw en zoetwater naar aanleiding van de projecten die vanuit het IBP worden gefaciliteerd. De workshop was goed bezocht met 22 deelnemers. De conclusie luidde dat de toekomstige zoet water voorziening dringend aandacht vraagt. Er dreigen tekorten. Een belangrijke rol voor de overheden is om lokale initiatieven te faciliteren.

<https://www.zwdelta.nl/evenementen/terugblik-werkconferentie-zuidwestelijke-delta-2022/#-workshop-3>

Veldbezoek

Het eerste bestuurlijk veldbezoek vanuit dit programma heeft op 9 september 2022 plaatsgevonden. Op de Proeftuin van Pallandt Polder Goeree Overflakkee hebben 26 bestuurders en ambtenaren van rijk, provincie, waterschappen en gemeenten de effecten bekeken van de innovaties in de landbouw. Concreet ging het over strokenteelt, biodiversiteit, samenwerking van veehouderij en akkerbouw en de samenwerking met studenten en vrijwilligers. De manier van ondernemen is actueel gezien de discussies over het Nationaal Programma Landelijk Gebied. De wijze waarop de gemeente via pacht hier mogelijkheden creëerde voor natuurinclusieve landbouw is inspirerend. Naast landbouw was er ook volop aandacht voor zoet water. Het nieuwe project Zoet water op de kop van Goeree gaf een inkijk in haar eerste resultaten. Deze werden herkend vanuit het vergelijkbare Fieldlab op Schouwen-Duiveland. Herkenbaar waren ook de gesprekken met natuurorganisaties over het gebruik van zoetwater. De verwachting is dat de

“waterrechten” in droge jaren geagendeerd worden door de landbouw en de natuur organisaties. De beide projecten op Goeree Overflakkee en Schouwen-Duiveland deelden de ervaring dat het moeite kost om een project te formuleren en te financieren. Dit laatste onderwerp brengen we in bij de Governance Coalitie, om na te gaan of er mogelijkheden liggen voor verbetering.

<https://vitaalplattelandzwd.nl/wp-content/uploads/2022/09/Impressie-van-het-Veldbezoek-IBP-Vitaal-Platteland-Zuidwestelijke-Delta-9-9-2022-compressed.pdf>

Stakeholderbijeenkomst

Op 25 november 2022 organiseren we de eerste stakeholderbijeenkomst voor alle (mogelijk) betrokken organisaties bij het IBP Vitaal Platteland ZWD. Het doel is om het netwerk te versterken, uit te breiden en toekomstbestendig maken. Voor de stakeholderbijeenkomst maken we gebruik van een Platformbijeenkomst van het Programma ZWD. Dit betekent dat het Programma ZWD de bijeenkomst financiert en ons ondersteunt bij de organisatie van de stakeholderbijeenkomst. Het thema van deze dag is “Grenzeloos samenwerken aan een zichtbare en toekomstbestendige Zuidwestelijke Delta”.

<https://vitaalplattelandzwd.nl/agenda/platformbijeenkomst-vitaal-platteland-zuidwestelijke-delta/>

Communicatie

In maart 2022 is de website (<https://vitaalplattelandzwd.nl/>) van het programma live gegaan. De site wordt iedere maand up-to-date gemaakt. Sinds april de eerste nieuwsbrief is verzonden, zijn er twee nieuwsbrieven gevolgd. In totaal maken we vijf nieuwsbrieven per jaar om alle betrokkenen goed te informeren en de gelegenheid te geven deel te nemen aan het programma. Circa 160 mensen hebben zich op de nieuwsbrief geabonneerd.

Verder sluiten we aan bij de communicatiekanalen van het Gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta (www.zwdelta.nl). De belangrijkste resultaten en nieuwsberichten krijgen ook op de website en in de nieuwsbrieven van het Gebiedsoverleg een plaats.

3. Broedplaatsen

Het programma is in de Zuidwestelijke Delta opgebouwd rond drie broedplaatsen:

- Volhoudbare landbouw
- Zoet water
- Genieten en beleven in de Delta

De activiteiten van de broedplaatsen vormen het hart van het programma. Per Broedplaats geven wij hier onder aan wat het hoogtepunt van de afgelopen periode was en welke projecten nog in aanvraag en voorbereiding zijn.

Broedplaats Volhoudbare landbouw

In deze broedplaats loopt een groot aantal projecten. Resultaat van het afgelopen half jaar waar wij u graag op attenderen is het advies vanuit de opdracht Routekaart Volhoudbare Landbouw ZWD 2040. Dit advies geeft aan welke opgaven een rol spelen op welk schaalniveau en welke perspectieven en kansen er liggen om op Delta niveau. Denk aan het organiseren van een innovatie ecosysteem en de ontwikkeling van een natuur inclusief Agrocomplex. Tevens wordt de relatie benoemd met de provinciale NPLG gebiedsplannen. Op de IBP stakeholderbijeenkomst van 25 november worden deze perspectieven, kansen en mogelijke acties besproken met verschillende stakeholders in de Zuidwestelijke Delta.

Project in aanvraag:

Voor de opschaling en het vervolg van twee lopende projecten is subsidie aangevraagd. Dit gaat om de projecten “Gebiedspilot biodiversiteitsmonitor akkerbouw in de ZWD” en “Transitie naar agro-ecologische gewasdiverse teeltsystemen”. Momenteel is enige

vertraging ontstaan en vindt i.s.m. LNV uitzoekwerk plaats betreffende staatssteun. Verwachting is dat we op korte termijn en nog dit jaar kunnen beschikken.

Project in voorbereiding:

"Koolstofboeren Zuidwestelijke Delta"

Een verkenning met de ZLTO naar hoe groepen boeren koolstof kunnen vastleggen in de Zuidwestelijke Delta met bijbehorende monitoring en rekentools. En vervolgens hoe marktpartijen hier een vergoeding tegenover kunnen zetten. Het project is een vervolg op het Interreg Carbon Farming project van de ZLTO. Ook wordt hier een koppeling gemaakt met de 'Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw Zuidwestelijke Delta' en de ontwikkeling van de KPI Koolstofvastlegging.

Broedplaats Zoetwater

In deze broedplaats lopen projecten in twee gebieden; Schouwen-Duiveland en Goeree Overflakkee. Binnen het Living Lab Schouwen-Duiveland is de voucherregeling opengesteld, één van de projecten die vanuit het IBP worden gefaciliteerd.

<https://livinglabschouwen-duiveland.nl/projecten/investeringsvouchers-voor-duurzame-zoetwateroplossingen>

Daarnaast is het project Zoet Water op de Kop van Goeree gestart.

<https://vitaalplattelandzwd.nl/samenwerken-investeren-in-zoet-water-op-goeree-overflakkee/>

Project in aanvraag: geen

Project in voorbereiding: geen

Broedplaats Genieten en Beleven

In deze broedplaats is de afronding van het project 600 jaar Elizabethsvloed actueel. Daarnaast zijn de projecten "Delta Innovation Days" en "Vergroten leefbaarheid" vervallen. De vrijkomende middelen worden gereserveerd voor het project "Mobiel Deltarium".

Project in aanvraag: geen

Projecten in voorbereiding:

"Geopark Schelde Delta"

Het Geopark Schelde Delta is een initiatief van 2 Nederlandse en 3 Vlaamse provincies aan de Schelde. Het kernteam van Geopark Schelde Delta is in de afrondende fase van het schrijven aan het indieningsdossier voor de UNESCO status van Global Geopark. Dit dossier bestaat uit een bidbook met verschillende bijlages. Het bidbook is op het moment van schrijven af en aan de bijlages wordt hard gewerkt zodat het als een geheel indieningsdossier uiterlijk november 2022 naar UNESCO gestuurd kan worden.

<https://www.scheldedelta.eu/nl>

"Mobiel Deltarium"

Het mobiel Deltarium is een reizende expositie ruimte die gedurende het jaar op diverse plekken in de ZWDelta ingezet kan worden om de verschillende facetten van de bijzondere ZWDelta te belichten en als basis dienen voor diverse netwerkactiviteiten vanuit en rondom de broedplaatsen en zelfs breder binnen de scope van de (ZW)Delta.

4. Samenhang met andere programma's

De ambitie van het IBP Vitaal Platteland is om interbestuurlijk en grensoetkennend samen te werken in het gebied, om daarmee als gezamenlijke partners meer te bereiken. Tegelijkertijd zien we de aandacht voor de urgente transitie in het landelijk gebied toeneemt. Het Nationaal Programma Landelijk Gebied is hierbij een relevante ontwikkeling die kansen biedt en waarbij we met de door het IBP Vitaal Platteland ZWD ingezette acties en ervaringen aansluiting zoeken.

Hieronder noemen we enkele concrete activiteiten die we nu al doen om de samenhang en samenwerking tussen en met programma's en partijen te bevorderen.

Gebiedsagenda Zuidwestelijke Delta 2050

- De programmamanagers van het programma ZWD en het programma Vitaal Platteland ZWD stemmen onderling af en werken nauw samen bij het organiseren van netwerkbijeenkomsten. Op 25 november wordt een stakeholderbijeenkomst georganiseerd in samenwerking tussen IBP en ZWD. Zie wat hierover gemeld is bij 'bijeenkomsten'.
- Ook projecten die beide programma's raken worden in nauw overleg ondersteund, zoals het project Geo Park Schelde Delta en het nieuwe initiatief Mobiel Deltarium. Dubbelwerk wordt voorkomen en we streven naar een maximale benutting van elkaars inzet voor het gebied.
- Daarnaast zoeken we actief de samenwerking bij het betrekken van bestuurders en in nieuwe onderwerpen zoals het NPLG.

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

In het Coalitie akkoord 2022 is het NPLG aangekondigd. Hierin zijn doelstellingen voor natuur/stikstof, klimaat en water in samenhang met de verduurzaming van de landbouw opgenomen. Dit is in de startnotitie NPLG (juni 2022) nader uitgewerkt. De provincies zijn door het rijk gevraagd integrale gebiedsprogramma's op te stellen die beschrijven hoe de doelstellingen van het NPLG in de gebieden kunnen worden gehaald. De provincies stellen de gebiedsprogramma's op samen met andere gebiedspartijen. Een toetsbare versie van het gebiedsprogramma moet op 1 juli 2023 gereed zijn, opdat (na toetsing) op onderdelen een start gemaakt kan worden met de uitvoering. In de navolgende periode zullen de gebiedsprogramma's op iteratieve wijze verder worden uitgewerkt.

De Zuidwestelijke Delta is een gebied waar de gebiedsprogramma's van 3 provincies elkaar gaan ontmoeten. Wij, IBP en ZWD, hebben het initiatief genomen de provincies en het rijk in juni uit te nodigen voor een eerste gesprek. Daar heeft een ieder elkaar geïnformeerd over de plannen t.a.v. het beleid en de uitvoering. Op 18 oktober vond een tweede gesprek plaats. Afsgesproken is om op een aantal urgente NPLG-thema's in de ZWD, zoals volhoudbare landbouw en zoetwaterbeschikbaarheid te verkennen waar het IBP-VP ZWD de provinciale programma's grensoverschrijdend kan versterken. De resultaten van het project "Routekaart Volhoudbare Landbouw ZWD 2040" geven aan dat de landbouw op onderdelen op regionale niveau ZWD georganiseerd is en een eenduidige aanpak vraagt.

Regio Deal Zuid Hollandse Delta

De Regio Deal ZHD speelt in het zelfde netwerk als het IBP Vitaal Platteland en betreft de zelfde telers bij projecten. Het programmateam Agrifood en de broedplaats Volhoudbare landbouw werken nauw samen, verbinden de bestaande projecten en verkennen de gezamenlijke kansen zoals de inzet van Europese middelen (LEADER) t.g.v. projecten. Momenteel wordt door de trekker van de landschapstafel Haringvliet en Voorne Putten de mogelijkheid van het EU programma LEADER verkend voor de financiering van projecten.

Onderzoek programma's

Vanuit de projecten wordt continue de verbinding gelegd met landelijke trajecten. De Gebiedspilot biodiversiteitsmonitor akkerbouw in de ZWD (BMA) uit de broedplaats volhoudbare landbouw is onderdeel van het landelijk traject KPI-K en de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw. De resultaten worden meegenomen in de landelijke uitwerking van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid. Het project Transitie naar agro-ecologische gewasdiverse teeltsystemen legt verbinding met het onderzoek in de Publiek-Private Samenwerking (PPS) Strokenteelt, PPS Boeren en biodiversiteit en de Nationale WetenschapsAgenda (NWA) Cropmix.

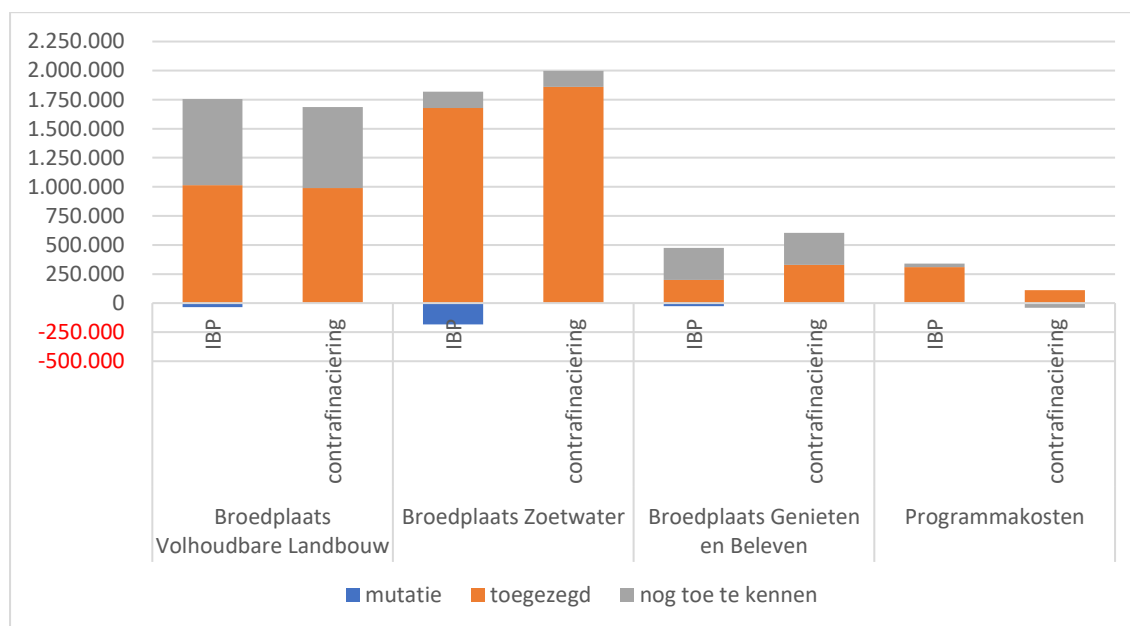
5. Financiën

Er is in 2021 en 2022 vooral gewerkt aan het opzetten van een heldere structuur voor het overzicht van de programma financiën. Er zijn veel verschillende projecten en verschillende bronnen van cofinanciering. Provincie Zuid-Holland is penvoerder en kassier voor de programma financiën.

Voor drie projecten is de subsidiebeschikking in 2021 afgegeven. In 2022 zijn tot nu toe 2 subsidies verstrekt. Op dit moment zijn er 2 aanvragen in behandeling en worden 3 aanvragen voorbereid.

De totale omvang van het programma aan LNV-middelen is € 4.350.496. Dit bedrag is in de Specifieke Uitkering (SPUK) van LNV aan Zuid-Holland reeds gecorrigeerd voor BTW. In het Gebiedsplan IBP zijn afspraken gemaakt over de inzet van LNV-middelen in de Broedplaatsen. De regionale stakeholders verdubbelen deze middelen minimaal. LNV-middelen kunnen tussen projecten en broedplaatsen worden verschoven.

De onderstaande grafiek geeft op broedplaatsniveau aan welke middelen beschikbaar zijn gesteld door LNV, waar mutaties zijn gemaakt t.o.v. het Gebiedsplan, hoeveel reeds is toegezegd in subsidie en opdrachten en hoeveel de komende tijd naar verwachting nog zal worden aangevraagd. Dit zelfde doet zij voor de middelen van de regionale stakeholders. Hierdoor ontstaat een beeld van de financiële situatie.

Financiële risico's in de Broedplaatsen treden momenteel niet op, wel vinden er verschuivingen plaats van middelen tussen projecten en binnen projecten. Het geheel blijft binnen de afspraken die hierover zijn gemaakt ten aanzien van de cofinanciering en ook binnen de voorwaarden van subsidie- en opdrachtverlening. Op dit moment is er in de broedplaatsen Volhoudbare Landbouw en Zoetwater nog ruimte om nieuwe projecten te kunnen financieren. Een groot deel van de ruimte aan IBP middelen in Broedplaats Volhoudbare Landbouw is bedoeld voor het Uitvoeringsprogramma 2.0. De ruimte in Zoetwater is ongeveer €280.000 (IBP middelen en contrafinanciering samen genomen), waarvoor nog een project wordt gezocht. Projecten moeten volgens de SPUK voor juli 2023 aangeboden zijn voor subsidieverlening in het kader van het IBP. De ervaring is dat de voorbereiding voor een nieuw te ontwikkelen project, binnen de afgesproken spelregels, veel tijd kost. Binnen de Broedplaats Volhoudbare Landbouw is de kans groot dat er daardoor middelen overblijven. Momenteel wordt dit risico

besproken in de broedplaats en het programmateam en worden meerdere scenario's uitgewerkt. Hierbij staat een 'back up' plan voor het snel kunnen besteden van de middelen centraal.

In het Gebiedsplan is de post Programmamanagement niet uitgesplitst. Het programmateam heeft de benodigde financiën voor het algemene programmamanagement, communicatie en lerende evaluatie uitgewerkt. Deze uitwerking laat zien dat er in de tweede helft van de programmaperiode een financiële taakstelling (van ongeveer € 40.000) is om de kosten voor programmacoördinatie te financieren. Op dit moment zien de leden van het programmateam verschillende mogelijkheden (financiering uit de broedplaatsen, extra bijdragen van de partners) om dit in de tweede helft van de programmaperiode op te lossen. Het programmateam houdt de vinger aan de pols.